

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เกี่ยวกับการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มีขอบเขตการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษา

- 1.1 ความหมายของสถานศึกษา
- 1.2 ความสำคัญของสถานศึกษา
- 1.3 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา
- 1.4 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

- 2.1 ความหมายและความสำคัญของนโยบาย
- 2.2 ความหมายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 2.3 ความหมายและความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.4 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

2.5 นโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

2.6 แนวคิดของการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

3. การรับรู้

3.1 ความหมายของการรับรู้

3.2 กระบวนการในการรับรู้

4. การนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

- 4.1 ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา
- 4.2 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
- 4.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4.4 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา
- 4.5 การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 5.1 งานวิจัยในประเทศ
- 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษา

1. ความหมายของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2545, หน้า 3) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่ หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติตามประกาศกระทรวง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 , หน้า 8) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำการกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์ มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

พุทธา โพธิ์มะฮาด (2548, หน้า 31) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา

ปิยพจน์ ตูลาชม (2549, หน้า 9) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานทางสังคมที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา อบรม ให้แก่สมาชิกในสังคม ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และตามประกาศกระทรวง

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549, หน้า 4) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนหรือศูนย์การเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำการกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีจิตใจ สติปัญญา และความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. ความสำคัญของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2540, หน้า 4-21) กล่าวว่า โรงเรียนมีความสำคัญเพราะเป็นที่ให้การศึกษแก่คนในชุมชน เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแหล่งศูนย์รวมความร่วมมือของชุมชน และให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ

รุ่ง แก้วแดง (2540, หน้า 244) กล่าวถึงความสำคัญของสถานศึกษาว่า การศึกษาในระบบโรงเรียน หน่วยงานที่มีบทบาทและสำคัญมากที่สุดคือโรงเรียน หรือสถานศึกษา เพราะกิจกรรมที่แท้จริงหรือการเรียนการสอนนั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน การปฏิรูปการศึกษาในอดีตได้เน้นการปรับปรุงหน่วยงานที่มีอำนาจเหนือกว่าสถานศึกษา ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนน้อยมากถ้า

ต้องการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีขึ้น จุดที่ต้องปฏิวัติคือ โรงเรียนหรือสถานศึกษา การปฏิวัติระดับนี้จะทำให้การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของคนทั้งประเทศประสบความสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 21) กล่าวว่า โรงเรียนมีความสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) ให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาชีพแก่ชุมชน 2) การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือด้านการศึกษา 3) การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ 4) การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ และ 5) การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน น้ำสะอาด ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

สุรัชย์ เทียนขาว (2545, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาในฐานะองค์การทางการศึกษาประเภทหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ให้บริการ ดังนั้นสถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคม ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและมีอิสระในการดำเนินงาน มีความสามารถในการปรับตัว เป็นระบบสังคมเปิดที่มีองค์ประกอบหรือระบบย่อย 4 ประการ คือ 1) โครงสร้าง 2) บุคคล 3) วัฒนธรรม และ 4) การเมือง

สรุปได้ว่า สถานศึกษาเป็นองค์การที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ เพราะกิจกรรมหรือการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือการพัฒนาการเรียนรู้อันใหญ่แล้วเกิดขึ้นในสถานศึกษา และสถานศึกษายังเป็นสถาบันที่พัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้นได้

3. บทบาทของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545, หน้า 3-10) กล่าวว่า หน้าที่ของสถานศึกษามี 10 ประการดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนด้านศักยภาพ

7. จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ และการสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

8. การให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

9. ให้สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ

10. สถานศึกษา มีหน้าที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2545, หน้า 9-13) กล่าวว่า สถานศึกษานั้นมีภาระหน้าที่ที่สังคมมอบหมาย คือ รับผิดชอบจัดการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่กุลบุตร กุลธิดา ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษา คือการผลิตผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยพัฒนาความสามารถของสถานศึกษาควบคู่กันไปให้มีประสิทธิภาพดีเพียงพอที่จะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสถานศึกษาดำเนินงานเพื่อให้ผลผลิตที่สำคัญ 2 ประการ คือ ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ บุคลิกลักษณะและคุณสมบัติตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และอีกประการหนึ่งคือ สถานศึกษาต้องมีความสามารถในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ในกระบวนการผลิตหรือการพัฒนาการศึกษา สถานศึกษาจะมีภาระงานมากมายนับตั้งแต่การเริ่มรับผู้เรียนเข้าเรียน จนกระทั่งผู้เรียนสำเร็จการศึกษาออกไป ภาระงานเหล่านี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือการพัฒนากระบวนการจัดการ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นงานที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมว่ามีคุณภาพและพัฒนาควบคู่กัน รายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษามีดังนี้

1. การพัฒนาระบบการจัดการประกอบด้วยกระบวนการใหญ่ๆ คือ

1.1 กระบวนการพัฒนาองค์กรประกอบด้วย

1.1.1 การพัฒนาศักยภาพให้พร้อมที่จะปฏิรูปการเรียนรู้

1.1.2 การพัฒนาความเป็นผู้นำทาง

1.1.3 จัดโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อปลอดภัยเอื้อต่อการเรียนรู้

1.1.4 ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนการสอน

อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 กระบวนการพัฒนาคุณภาพที่ยั่งยืนและต่อเนื่องซึ่งประกอบไปด้วย

1.2.1 พัฒนาระบบพื้นฐานข้อมูลการศึกษา เพื่อการปรับปรุงคุณภาพ

1.2.2 การจัดทำและทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมและทันสมัยอยู่เสมอ

1.2.3 พัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้นเป็นลำดับ สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.4 นิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกชั้นตอน

1.2.5 การปฏิบัติการปรับปรุงแก้ไข และการป้องกันข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการนิเทศสถานศึกษา

1.2.6 การตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนตามมาตรฐานและความก้าวหน้าในการดำเนินงานของสถานศึกษาเมื่อครบรอบการดำเนินงานที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.2.7 การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติประจำปี

1.3 กระบวนการสร้างความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1.3.1 ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

1.3.2 ร่วมกับผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการสร้างสรรค์กิจกรรมตามคุณภาพ

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดำเนินการตามรูปแบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามแนวทางหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

2.1 กระบวนการพัฒนาให้คิดเป็น ทำเป็น

2.2 กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

บุญเชิด แยมส์จจา (2547, หน้า 24-26) กล่าวว่า สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของท้องถิ่น มีอิสระในการบริหารจัดการ ภายใต้ข้อบช่ายและภารกิจการบริหาร และการจัดการสถานศึกษา ตามข้อบช่ายการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มุ่งส่งเสริมให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มีข้อบช่ายภารกิจดังนี้ การ

พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการและบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ สถานศึกษาต้องยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษา พัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐานการจัดการทางการเงิน ตามข้อบัญญัติการปฏิบัติงานนี้ การจัดทำและเสนอของบประมาณการดำเนินจัดสรรงบประมาณการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคลสถานศึกษาต้องยึดหลักการบริหารเพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตามนโยบาย กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารซึ่งมีข้อบัญญัติการปฏิบัติงานนี้ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน วินัย และการรักษาวินัยการออกจากราชการ

4. การบริหารทั่วไปสถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารงานทั่วไป และจัดการศึกษาด้วยตนเองให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ยึดกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง สามารถเชื่อมโยง ติดต่อ สื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริม และสนับสนุนให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตามบทบาทของสถานศึกษา ตลอดจนการจัดและให้บริการการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่น ๆ มีข้อบัญญัติการปฏิบัติงานนี้ การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียนและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การจัดทำตนศึกษา การส่งเสริมงานด้านกิจการนักเรียนการประชาสัมพันธ์งานทางการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในหน่วยงานอื่น ๆ

บวร เทศารินทร์ (2550, หน้า 8-9) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือจัดทำนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล บริหารทั่วไป จัดตั้ง รับผิดชอบการใช้จ่ายงบประมาณ พัฒนาหลักสูตร จัดการเรียนการสอนออกกระเปียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติ กำกับ ติดตาม ประเมินผลตามแผนงานจัดโครงการ ระดมทรัพยากร ปกครอง ดูแล บำรุงรักษาทรัพย์สิน จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน สร้างความสัมพันธ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า19) กล่าวว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งหากสถานศึกษามีการบริหารและการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 และประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2550 แล้ว จะมีการจัดโครงสร้างออกเป็น 4 กลุ่ม พร้อมขอขยายและภารกิจในแต่ละกลุ่ม 4 ด้าน ดังนี้

1. กลุ่มบริหารงานวิชาการ มีขอขยายภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2. กลุ่มบริหารงบประมาณ มีขอขยาย และภารกิจเกี่ยวกับการจัดทำแผนงบประมาณ และขอตั้งงบประมาณ เพื่อเสนอต่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. กลุ่มบริหารงานบุคคล มีขอขยายและภารกิจเกี่ยวกับการวางแผนอัตรากำลัง การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง การดำเนินงานเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน การลาทุกประเภท การประเมินผลการปฏิบัติงาน

4. กลุ่มบริหารทั่วไป มีขอขยายภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารงานการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

ฟิสต์ (Fisk, 1983, pp.211-225) ได้แบ่งงานการบริหารสถานศึกษาออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ความสัมพันธ์ชุมชน
2. การสรรหาและพัฒนาบุคลากร
3. การปรับปรุงและส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา
4. การจัดหาและดูแลเรื่องการเงิน อาคารสถานที่ และอุปกรณ์

เซอร์จิโอวานี, และคนอื่นๆ (Sergiovanni, et al.,1985, p.175) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามี 8 ประการคือ

1. งานสัมพันธ์ชุมชน
2. งานกิจกรรมนักเรียน
3. งานหลักสูตรและการสอน
4. งานบริหารบุคลากร
5. งานอาคารสถานที่
6. งานธุรการ
7. งานพัฒนาบุคลากร
8. งานประเมินผล

คิมบรอก, และนั้เนอริ (Kimbrough, & Nunnery , 1988, p.44) กล่าวว่า อำนาจหน้าที่ และภาระงาน หรือภารกิจของสถานศึกษาสรุปได้ 8 ด้าน ดังนี้

- 1.บริหารงานวิชาการ
- 2.บริหารงานบุคคล
- 3.บริหารงานธุรการ-การเงิน-พัสดุ
- 4.บริหารงานกิจการนักเรียน
- 5.บริหารงานด้านความสัมพันธ์ชุมชน
6. บริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- 7.การจัดโครงสร้างองค์การ
- 8.การประเมินผล

แรมเซเยอร์, และคนอื่นๆ (Ramseyer, et al., 1995, p.18) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษามี 8 ประเภท ดังนี้

1. พัฒนาการสอนและหลักการ
2. งานธุรการ การเงินและการบริการต่าง ๆ
3. เป็นผู้นำชุมชนที่ตั้งอยู่
4. งานบุคคล
5. งานอาคารสถานที่

6. จัดการรับส่งนักเรียน
7. จัดระบบบริหารสถานศึกษาให้ถูกต้อง
8. ปกครองดูแลนักเรียน

แคมเบลล์ (Campbell, 1997, p.116) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีงานสำคัญ 6 ประการ คือ 1) งานสัมพันธ์ชุมชน 2) งานหลักสูตรและการสอน 3) งานกิจกรรมนักเรียน 4) การบริหารงานบุคคล 5) การบริหารงานอาคารสถานที่ และ 6) งานธุรการและการเงิน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาต้องดำเนินการบริหารจัดการ ส่งเสริมการจัดการศึกษา พัฒนาบุคลากรของชาติให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 8 ประการ ดังนี้ 1)งานสัมพันธ์ชุมชน 2) งานกิจการนักเรียน 3) งานหลักสูตรและการสอน 4) งานบริหารบุคคล 5) งานอาคารสถานที่ 6) งานธุรการ 7) งานพัฒนาบุคลากร และ 8) งานประเมินผล

1. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2540, หน้า 35) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. การสอนและการพัฒนาคุณภาพการสอน
3. กิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมทางวิชาการ)
4. สื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมห้องสมุด
5. การวัดและประเมินผล และมาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของโรงเรียน
6. การพัฒนาวิชาชีพครู

กมล ภูประเสริฐ (2544, หน้า 9-14) กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 9 ประการดังนี้

1. งานหลักสูตรได้แก่การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

2. งานการจัดการเรียนการสอนได้แก่การรวบรวมวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญการกำหนดการเตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนการกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาการจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคนการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน

3. งานการประเมินผลการเรียนรู้ได้แก่การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนการกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะต้องใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ตาม

วิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้การจัดทำหลักฐานการศึกษาตามที่หน่วยงานต้นสังกัด กำหนดไว้การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่าง สม่่าเสมอการกำหนดรูปแบบระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้การรายงานผู้ปกครองระหว่าง ปีและการรายงานผลของสถานศึกษาต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัด

4. งานการบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษาได้แก่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการ นิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่ มาตรฐานการศึกษา ร่วมกันกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายในการควบคุมและ ส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่่าเสมอการร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ฯลฯ

5. งานการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการได้แก่การวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกันเกี่ยวกับ ความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาการกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากร เป็นระยะ ๆ การควบคุมดูแลให้การดำเนินงานพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่กำหนดไว้

6. งานการวิจัยและพัฒนาได้แก่การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้น เรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนการร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องหรือ ข้อควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษาการควบคุมดูแลและส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนด ไว้

7. งานการบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ ได้แก่การกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการ ที่เป็นการสนับสนุนงานหลักทางวิชาการการกำหนดวิธีดำเนินการและระยะเวลาที่จะดำเนินการ การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้

8. งานการบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการได้แก่การกำหนดข้อมูล และสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมดการกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลและ สารสนเทศการควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศการนำข้อมูลและ สารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานอื่น ๆ

9. งานการบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาได้แก่การกำหนด หัวข้อประเมินผลงานการกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมินการควบคุมดูแลและส่งเสริม ให้มีการดำเนินการประเมินการสรุปผลและการเขียนรายงานประจำปี

ธีระ รุญเจริญ (2546, หน้า 28) ได้สรุปลักษณะเด่นในการบริหารตามแนวปฏิรูป การศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

1. เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม / การบริหารโดยองค์กรคณะบุคคล
2. เป็นการบริหารที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน
3. เป็นการบริหารที่ใช้บุคลากรมืออาชีพ
4. เป็นการบริหารที่ต้องการมีการตรวจสอบและประเมินมาตรฐาน
5. เป็นการบริหารที่เน้นเป็นพิเศษที่สถานศึกษา / โรงเรียน (SBM)

6. เป็นการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจไป
7. เป็นการบริหารที่ต้องอาศัยองค์วิชาชีพมากขึ้น
8. เป็นการบริหารที่เน้นความทัดเทียมกัน
9. เน้นคุณธรรมจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น
10. เป็นการบริหารที่ต้องประกันคุณภาพให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากลักษณะการบริหารที่สำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษาจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารให้เป็นไปตามแนวทางปฏิรูปซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ศักยภาพความเป็นผู้นำและการมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในโรงเรียนมีขอบเขตกว้างขวางมากไม่สามารถที่จะดูแลคนเดียวได้ทั่วถึงทุกด้านจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องทำงานด้วยการกระจายอำนาจมีการวางแผนในการทำงานเป็นอย่างดีนอกจากนี้ผู้บริหารต้องทำงานเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ครูด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 14) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับงานวิชาการที่ควรจัดทำในโรงเรียน เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไว้ 15 ประการ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและการวางแผนของโรงเรียน
2. จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน
3. การวางแผนการสอน
4. การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน
5. การนิเทศการสอน
6. ห้องสมุด
7. กรวัดและประเมินผล
8. พัฒนาการสอนกลุ่มทักษะ
9. พัฒนาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
10. พัฒนาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
11. พัฒนาการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
12. พัฒนาการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ
13. การสอนซ่อมเสริม
14. การใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อการเรียนการสอน
15. การรายงานผลการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 3-4) กล่าวว่า ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมกิจกรรมในทุกด้านที่

ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้เสนอขอขยายการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรมาใช้ซึ่งมีรายละเอียดของงานดังนี้ แผนปฏิบัติงานวิชาการ โครงการสอน บันทึกการสอน

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี สามารถปฏิบัติได้จึงต้องมีการจัดการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้การจัดตารางสอนการจัดชั้นเรียนการจัดครูเข้าสอนการจัดแบบเรียนการปรับปรุงการเรียนการสอนการฝึกงาน

3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการจัดหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่การจัดสื่อการเรียนการสอนการจัดห้องสมุดการนิเทศการสอนการวัดและประเมินผล

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์เครื่องมือ

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 33-38) กำหนดออกเป็น 12 งานดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

ปองสิน วิเศษศิริ (2546, หน้า 26) กล่าวว่าการบริหารวิชาการมีหลักการบริหาร 2 ประการ ดังนี้

1. หลักแห่งประสิทธิภาพหมายถึงการได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุนนั้นคือนักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตรโดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลาและช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผลหมายถึงผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้นคือนักเรียน นักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความรู้ความสามารถทักษะคุณภาพ และการจัดการ

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550, หน้า 26) กล่าวว่าหลักการบริหารงาน วิชาการว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต้อง อาศัยหลักการและวิธีการดำเนินงาน 5 ประการ ดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและสังคมอย่าง แท้จริงโดยมีครูและผู้บริหารผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ ที่สุด

3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการ เรียนรู้รวมทั้งสร้างเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้

4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัด หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น

5. มุ่งส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ คุณภาพในการจัดและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 6-7) กล่าวว่า กระบวนการในการบริหารงาน วิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

มิลเลอร์ (Miller, 1976, p.175) กล่าวว่า ขอบข่ายของงานวิชาการประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 4 อย่างคือ 1) การจัดโปรแกรมการเรียน 2) การปฏิบัติตามโปรแกรมการเรียน 3) การติดตามผลการเรียนการสอน และ 4) การบริการการสอน

เรตติน (Reddin, 1980, p.46) ได้กล่าวถึงบทบาทในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. สนับสนุนให้ครูได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอน
3. สนับสนุนให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
4. ส่งเสริมให้มีระบบการวัดผล ประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

พอล, และบลันชาร์ด (Paul, & Blanchard, 1984, p.68) กล่าวถึงบทบาทในการส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการวางแผนงานของสถานศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. สนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อเพื่อการศึกษา
4. ส่งเสริมให้มีการวัดผล ประเมินผลผู้เรียนอย่างหลากหลาย
5. ประสานกับหน่วยงานในชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์และงบประมาณ

ทรัสตี (Trusty, 1986, p.201) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการมีภาระงาน 17 ประการดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมให้ครูนำเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางวิชาการของสถานศึกษาไปปฏิบัติ
3. สร้างความเชื่อมั่นว่ากิจกรรมของสถานศึกษาและของห้องเรียนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา
4. สร้างความเชื่อมั่นว่าโครงการทางวิชาการของสถานศึกษาเป็นผลจากผลการวิจัยและการปฏิบัติทางการศึกษา
5. มีการวางแผนร่วมกันกับคณะครูเกี่ยวกับโครงการต่างๆทางวิชาการเพื่อให้บรรลุความต้องการของนักเรียน
6. ส่งเสริมให้ครูนำโครงการทางวิชาการไปปฏิบัติ
7. ปฏิบัติงานร่วมกับคณะครูในการประเมินผลโครงการทางวิชาการของโรงเรียน
8. ติดต่อสื่อสารกับครูและนักเรียนด้วยความคาดหวังที่สูงในด้านมาตรฐานทางวิชาการ
9. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางสังคมของนักเรียน
10. ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเชาวน์ปัญญาของนักเรียน

11. มีการจัดสรรเวลาเพื่องานวิชาการร่วมกับครูไว้อย่างชัดเจน
12. ให้ความร่วมมือกับนักเรียนในการกำหนดระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาด้านวินัยของนักเรียน
13. ร่วมมือกับนักเรียนให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำหนดแก้ไขปัญหาด้านวินัย
14. ร่วมมือกับคณะครูให้มีการนำระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นมากำหนดใช้ในการแก้ปัญหาด้านวินัยของนักเรียน
15. มีการประชุมพิเศษคณะครูเกี่ยวกับโครงการของสถานศึกษา
16. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูอย่างยุติธรรม
17. ช่วยเหลือครูในการพัฒนาระบบงานเพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

มินูดิน (Minudin, 1987, p.2403-A) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วยหน้าที่หลัก 6 ประการ ดังนี้

1. การประเมินผลโครงการของโรงเรียน
2. สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษาและมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น
3. กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน
4. ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดของโรงเรียน
5. สอนในบางระดับชั้น
6. รู้และเข้าใจกฎข้อบังคับในการเรียนรายวิชาต่าง ๆ

สรุปได้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการเป็นมีจุดหมายคือผู้เรียนควรยึดหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่วนการบริหารงานบุคคลคือครูต้องใช้หลักในการกระจายอำนาจให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกันลดหลั่นกันไปตามหน้าที่แต่ละคนโดยผู้บริหารต้องใช้วิธีประชาธิปไตยในการดำเนินการผู้บริหารคอยกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้นขยันขันแข็งสอนอย่างมีทักษะกระบวนการเพื่อส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสนใจค้นหาความรู้อยู่เสมอซึ่งผู้บริหารจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีกับบุคลากรทางการศึกษาซึ่งจะทำให้องค์กรมีการพัฒนาเจริญก้าวหน้า และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1. ความหมายและความสำคัญของนโยบาย

1.1 ความหมายของนโยบาย

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2546, หน้า 102) กล่าวว่านโยบายหมายถึง โครงการที่รัฐบาลบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคมซึ่งมีความเกี่ยวพันกับ

ประชุม รอดประเสริฐ (2546, หน้า 13) กล่าวว่านโยบายหมายถึง ข้อความหรือความเข้าใจร่วมกันอย่างกว้าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางการตัดสินใจเพื่อการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของผู้บริหารและของหน่วยงาน

จุมพล หนิมพานิช (2549, หน้า 5) กล่าวว่านโยบายหมายถึง หลักการและวิธีปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ

เนเซวิช (Knezevich, 1984, p.217) กล่าวว่านโยบายหมายถึง ข้อความทั่วไปที่อธิบายถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึงคำแถลงนโยบาย (policy statement) เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

แมคนิโคล (McNichols, 1990, p.3) กล่าวว่า นโยบาย หมายถึง การตัดสินใจที่มีความฉลาดและหลักแหลม กล่าวคือเป็นการกระทำที่ไตร่ตรองและลึกซึ้งของผู้บริหารระดับสูง

เฮลโค (Helco, 1999, p.5) กล่าวว่านโยบายหมายถึงสิ่งที่เป็นมากกว่าแนวทางการดำเนินการที่จงใจหรือตั้งใจ

เซง (Cheng, 2000, p.7) กล่าวว่า นโยบาย หมายถึง กรอบพื้นฐานที่เป็นตัวกำหนดปัญหาหลักของบริษัท จุดมุ่งหมาย ทัศนคติ วัตถุประสงค์ทั่วไป และแนวทางชุดหนึ่งซึ่งครอบคลุมการดำเนินงานทางธุรกิจภายใต้กรอบแนวคิดรวมของบริษัท

เฟรนิค (Friedrich, 2000, p. 70) กล่าวว่านโยบายหมายถึง ข้อเสนอที่เป็นแนวทางการดำเนินงานของบุคคลกลุ่มบุคคลหรือรัฐบาลในสภาพแวดล้อมอย่างหนึ่งเพื่อนำไปสู่เป้าหมายได้อย่างใดอย่างหนึ่ง

สรุปได้ว่า นโยบาย หมายถึง แนวทางหรือกรอบที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินงานหรือปฏิบัติให้บรรลุเป้า หมายตามต้องการ

1.2 ความสำคัญของนโยบาย

วิจิตร ศรีสอาน (2540, หน้า 8) กล่าวถึงความสำคัญของนโยบายว่า นโยบายเปรียบเสมือนเข็มทิศและหางเสือในการเดินเรือ ที่จะพาเรือไปในทิศทางที่กำหนดไว้ได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนา ประเทศและการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน เพื่อจะพาประเทศให้พัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการ

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2546, หน้า 102) กล่าวถึงความสำคัญของนโยบาย 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นเครื่องชี้นำและกรอบในการวางแผน
2. เป็นเครื่องชี้นำการบริหารขององค์กรโดยเป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้บริหารทราบว่าจะทำอะไรและใช้ปัจจัยชนิดใดบ้างทั้งยังเป็นเสมือนเข็มทิศและหางเสือที่ช่วยให้การบริหารงานดำเนินไปถูกทิศทางซึ่งจะช่วยสนับสนุนความชอบธรรมในการใช้อำนาจของผู้บริหาร ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการบริหารในแง่ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการประสานงานเนื่องจากนโยบายจะช่วยให้หน่วยปฏิบัติงานเข้าใจถึงเป้าหมายแนวปฏิบัติและทิศทางการดำเนินงานร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจความร่วมมือและการประสานงานกันได้สะดวกมากขึ้น

3. เป็นเครื่องมือในการควบคุมกำกับและติดตามงานของผู้บริหาร

ชาร์คันกี (Sharkansky, 1970, p.63) กล่าวถึงความสำคัญของนโยบาย 3 ประการ ดังนี้

1. ชั้นนโยบายของรัฐหมายถึงกิจกรรมใดๆที่รัฐบาลกระทำจึงเป็นขั้นตอนของกิจกรรมใดๆที่รัฐบาลตั้งใจว่าจะต้องกระทำเช่นนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. ชั้นผลผลิตของนโยบายหมายถึงขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงระดับต่างๆของการบริหารที่เป็นผลมาจากการดำเนินการต่างๆของรัฐบาลด้วยการจัดตั้งหน่วยงานต่างๆขึ้นมารองรับการดำเนินการตามนโยบายนั้นๆ
3. ชั้นผลกระทบของนโยบายคือขั้นตอนที่แสดงให้เห็นถึงผลของบริการต่างๆของรัฐที่จะเกิดกับประชาชนซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่านโยบายทั้งหลายอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจทั้งในแง่บวกและแง่ลบ

สรุปได้ว่า นโยบายมีความสำคัญในการเป็นเครื่องกำหนดกรอบ หรือทิศทางในการดำเนินงานให้เป็นที่ไปตามขั้นตอนที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้บุคลากรมีเป้าหมายที่สอดคล้องไปทิศทางเดียวกัน

2. ความหมายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.1 ความหมายของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

สมภาร ศิโล (2552, หน้า 5) กล่าวว่า การนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง ขั้นตอนย่อยหนึ่งของขั้นตอนหลักเรื่อง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญในการผลักดันให้นโยบายได้รับการรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับ การรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ปฏิบัติตามนโยบายและผู้ได้รับผลจากนโยบาย อันจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้นโยบายได้รับความสำเร็จในที่สุด

จู่ไรรัตน์ จุฬจักรวัฒน์ (2555, หน้า 3) กล่าวว่า การนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติ หมายถึงการแปลงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายซึ่งอาจจะเป็นกฎหมายหรือคำสั่งให้เป็นแนวทาง/แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม

ปิยะนุช เงินคล้าย (2555, หน้า 1) กล่าวว่า การนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติ หมายถึงกระบวนการทำงานทางปฏิสัมพันธ์ เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะ สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายก็ได้

เพรสแมน (Pressman, 1973, p. 259) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินงานให้ลุล่วง ให้ประสบผลสำเร็จ ให้ครบถ้วน ให้เกิดผลผลิตและให้สมบูรณ์

ฮอร์น (Horn, 1976, p.201) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดที่กระทำโดยรัฐบาลและเอกชนทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มบุคคลซึ่งมีผลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าจากการตัดสินใจนโยบาย

อูเกิน (Eugene, 1980, p.189) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง เกมของกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดทฤษฎีและการวิจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติ

มาสแมนเนล (Mazmanian, 1989, pp.20-21) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึงการนำการตัดสินใจกำหนดนโยบายที่ได้กระทำไว้ซึ่งอาจอยู่ในรูปของจดหมายคำพิพากษาของศาลคำสั่งของรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ

วิลเลียม (William, 1994, p.18) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะขององค์การในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ หมายถึง การนำแนวปฏิบัติขององค์การที่ได้รับการปรับปรุง พัฒนาแล้ว ไปใช้ในการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การนำนโยบายไปปฏิบัติ

สมภาร คีโล (2552, หน้า 5) กล่าวว่า การนำนโยบายลงไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การตีความวัตถุประสงค์ในนโยบาย แล้ววิเคราะห์แยกแยะเป็นวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายย่อยๆ ลงไปเพื่อให้เป้าหมายย่อยเหล่านั้นมีความชัดเจน ปฏิบัติได้ และทุกเป้าหมายที่กำหนดนั้นต่างมุ่งตอบสนองวัตถุประสงค์ของนโยบาย

2. การขยายความเรื่องแนวทางการบรรลุวัตถุประสงค์ในนโยบาย เพื่อเห็นวิธีการปฏิบัติได้ซึ่งแนวทางเหล่านั้นตอบสนองเป้าหมายของแผนและสอดคล้องกับแนวทางในนโยบายด้วย

3. การแปลความหมายในส่วนกลไกของของนโยบายออกมาในรูปแบบที่เป็นเครื่องมือและทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ ทั้งนี้ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในแผน ว่าต้องมีอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดและคุณภาพอย่างไร

4. การจัดหาความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแผน วิธีการปฏิบัติและทรัพยากรที่ใช้ให้ประสาน สอดคล้องกันในลักษณะการคาดการณ์ในอนาคต ซึ่งมีทรัพยากร เวลาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยนั่นเอง

ศรีโพธิ์ วายุพัทธร (2555, หน้า 11) กล่าวถึงขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวาระการประชุม เพื่อติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานในการประชุมประจำเดือนของผู้บริหารองค์กร

2. ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรต้องคอยติดตามและกระตุ้นให้กรรมการในฝ่ายได้เร่งรัดและปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานของตนอย่างต่อเนื่อง

3. รายงานความคืบหน้าในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานของฝ่ายต่าง ๆ ให้สมาชิกในองค์กรได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ

4. จัดประชุมเพื่อทบทวนการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงาน ทุกสามเดือนหรือหกเดือน เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคและความคืบหน้าในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานของกรรมการฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งการทบทวนและแก้ไขแผนงานที่มีปัญหาและไม่สามารถดำเนินงานได้จริง

5. วางแผนในการดำเนินงานตามนโยบายและแผนงานของแต่ละฝ่ายเป็นการล่วงหน้าอย่างน้อย 1 – 2 เดือน เพื่อให้มีเวลาดำเนินงานอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

6. ทำการประชาสัมพันธ์และกระตุ้น เดือนให้สมาชิกในองค์กรเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นตามนโยบายและแผนงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ศุภชัย ยาวะประภาษ (2555, หน้า 2) กล่าวว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 8 ประการต่อไปนี้

1. ลักษณะของนโยบาย
2. วัตถุประสงค์ของนโยบาย
3. ความเป็นไปได้ทางการเมือง
4. ความถูกต้องทางเทคนิคหรือทางทฤษฎีของนโยบาย
5. การมีทรัพยากรที่พอเพียง
6. ลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

7. ทศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ

8. ความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่าง ๆ ที่ร่วมกันนำนโยบายไปปฏิบัติ

วอร์เธอร์ (Water, 1971, p.25) ได้กำหนดแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้ความมั่นใจแก่ผู้ที่มีความสามารถในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. เป็นหน้าที่ของผู้กำหนดนโยบายที่จะต้องกำหนดนโยบายให้มีความหมาย และชัดเจน

2. มีแนวโน้มว่าผู้ปฏิบัติจะทำตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ หากเงื่อนไขดังกล่าวถูกละเลยจะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบกับความล้มเหลว

มาสมานเนล (Mazmanian, 1989, pp.20-21) กล่าวถึงขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การพิจารณาผลลัพธ์ของนโยบายของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่พึงปรารถนาตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่กำหนดไว้

2. การยินยอมปฏิบัติตามของกลุ่มเป้าหมายต่อการตัดสินใจนโยบายของผู้กำหนดนโยบาย หากนโยบายใดที่กลุ่มเป้าหมายไม่ยินยอมปฏิบัติ จะก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

3. พิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของหน่วยปฏิบัติ เพื่อจำแนกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลกระทบในทางบวกหรือทางลบ ถ้าเกิดผลในทางลบก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

4. พิจารณาผลกระทบจากการรับรู้ของผู้ตัดสินใจนโยบาย ซึ่งผู้ตัดสินใจนโยบายจะประเมินได้ว่าเป็นผลกระทบที่พึงปรารถนาหรือไม่

5. การประเมินกระบวนการทางการเมืองที่มีบทบาทในการบัญญัติกฎหมาย เพื่อพิจารณาปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ

แอนดริว (Andrew, 1996, pp.15-27) สรุปว่าความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติอาจเกิดจากสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้

1. การเลือกกลยุทธ์การนำนโยบายไปปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม

2. การเลือกหน่วยปฏิบัติและกลไกในการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม

3. การเลือกเครื่องมือและวิธีปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม

มัทจอร์ย (Mountjoy, 2001, pp.466-467) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ 3 ประการ ดังนี้

1. ทรัพยากรที่ต้องใช้ในการปฏิบัติ

2. แนวทางการปฏิบัติที่ระบุอย่างเฉพาะเจาะจง

3. หลักการที่ช่วยให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบ

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้ผลการดำเนินงานขององค์การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย จากการวางแผน กฎ กติกา รูปแบบที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้เกิดเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้ผลงานออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

3. ความหมายและความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 ความหมายของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เสน่ห์ จามริก (2545, หน้า 249) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักการและกระบวนการทางสังคมว่ากันตั้งแต่ขั้นพื้นฐานและขยายเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพออยู่พอกิน

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549, หน้า 4) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงปรัชญาซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549, หน้า 4) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้ โดยไม่ต้องเดือดร้อนโดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อนคือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2550, หน้า 21) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงการรวมเอาอุดมการณ์บางอย่างโลกทัศน์บางอย่างความสัมพันธ์บางอย่างและค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วยจึงจะนับได้ว่าเป็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริงโดยทั้ง 4 ประการที่จะกล่าวถึงนี้ คือส่วนที่เรารู้จักกันว่าวัฒนธรรมนั่นเอง

ประเวศ วะสี (2550, หน้า 21) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงพอเพียงใน 7 ประการดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคนทุกครอบครัวไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียงทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้คนที่ไม่พอ จะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียงการอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้เช่นการทำเกษตรผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้เช่นปัญหาสังคมปัญหาความยากจนหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

5. ปัญหาพอเพียงมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียงวัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคงเช่นเศรษฐกิจของจังหวัดตราดไม่กระทบกระเทือนจากฟองสบู่แตกไม่มีคนตกงานเพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ทำการประมงและการท่องเที่ยว

7. มีความมั่นคงพอเพียงไม่ใช่ขู่วาบเตี้ยจนเตี้ยวรายแบบกะทันหันเด็ดขาดงานไม่มีกินไม่มีใช้ถ้าเป็นแบบนั้นประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกินไปจึงทำให้สุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยนรุนแรงฆ่าตัวตายติดยาประชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

จรวพร ธรณินทร์ (2551, หน้า 1) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กรอบคิดในการตัดสินใจเพื่อให้การพัฒนาเกิดประโยชน์ที่สุดต่อทุกคน

ปรียานุช พิบูลสรารุท (2551, หน้า 73) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักคิด และหลักปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานให้ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า น้อมนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของแต่ละครอบครัว หรือกลุ่ม องค์กร ให้สามารถดำรงอยู่ และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

เสาวลักษณ์ มาพร (2551, หน้า 13) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักทางการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 5 ประการ ดังนี้

1. ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพที่มีอยู่

2. ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติส่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความมีสติ ปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

3. มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

4. มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง

5. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย ฟังตนเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ธนิตา ลอยโพยม (2552, หน้า 12) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการพัฒนาตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ภูมิพลอดุลยเดช เพื่อเป็นแนวทางนำความมั่นคงแบบยั่งยืนมาสู่สังคมไทย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ทั้งทางด้านวัตถุ และทางด้านจิตใจ

ปรียานุช ธรรมปิยา (2556, หน้า 1) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

สรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักการปฏิบัติและดำรงอยู่ของประชาชนทุกระดับตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

3.2 ความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549, หน้า 1)กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า ปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

พิสิฐ ลี้อาธรรม (2549, หน้า 5) กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า ในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเกษตรกรรม เศรษฐกิจ และการแข่งขันซึ่งเป็นการสอดคล้องเป้าหมายแนวทางของนานาชาติในประชาคมโลกโดยยกตัวอย่างการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ซึ่งเมื่อยึดหลักปรัชญาในการแก้ปัญหาสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทยเติบโตได้ถึงร้อยละ 6.7

ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2550, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า สามารถการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนสามารถรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักทางสายกลางปรัชญามืองค์ประกอบคือความพอประมาณความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงโดยมีเงื่อนไขพื้นฐานคือความรู้และคุณธรรม

สุทธาสินี จิตรกรรมไทย(2550, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า นอกจากเศรษฐกิจพอเพียงจะมีประโยชน์ต่อประเทศไทยทั้งยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาในต่างประเทศการประยุกต์นำหลักปรัชญาเพื่อนำไปพัฒนาประเทศในต่างประเทศเหล่านั้นประเทศไทยได้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน ผ่านทางสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศโดยมีหน้าที่ คอยประสานงานรับความช่วยเหลือทางวิชาการด้านต่าง ๆจากต่างประเทศมาสู่ภาครัฐ แล้วถ่ายทอดต่อไปยังภาคประชาชนและส่งผ่านความรู้ที่มีไปยังประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสำนักงาน

ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศได้ถ่ายทอดมาไม่ต่ำกว่า 5 ปีและประสานกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งต่างชาติก็สนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพราะพิสูจน์แล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ซึ่งแต่ละประเทศมีความต้องการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต สภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศโดยได้ให้ผู้แทนจากประเทศเหล่านี้ได้มาดูงานในหลายระดับทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบาย จนถึงระดับปลัดกระทรวงและรัฐมนตรีประจำกระทรวงต่าง ๆ

ประดินันท์ อูปรมัย (2551ข, หน้า 27) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาสำหรับแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐในการบริหารและพัฒนาประเทศโดยเน้นให้ดำเนินไปในสายกลางเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ข, หน้า 3) กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการจัดความยากจนและการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ
2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ
3. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กรต่าง ๆ ด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการดำเนินงานบนรากฐานของความพอเพียง
4. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ
5. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่าง ๆ ให้เหมาะสม
6. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยพัฒนาคนให้พออยู่ พอกิน และอยู่ดีมีสุข ฟุ้งตนเองได้ระดับหนึ่ง มีศักยภาพ มีทางเลือก ทั้งด้านสุขภาพ ความรู้ ทักษะ อาชีพ เสรีภาพ
7. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และจิตสาธารณะ

ปรียานุช ธรรมปิยา (2556, หน้า 1)กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักแนวคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้อยู่รอดในสภาวะการณ์ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ และสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยมีหลักคุณธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวควบคู่กับการดำเนินชีวิต ตลอดจนใช้เป็นแนวคิดในการกำหนดนโยบายเพื่อการบริหาร

4. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ศิริบุรณ์ ญัฐพันธ์ (2541, หน้า 5-6) กล่าวว่า แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากลำบากด้วยการชวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549, หน้า 2-3) กล่าวว่า แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือการเดินสายกลางความพอเพียงการพอดีความพอประมาณหรือมัชฌิมาปฏิปทาการเดินสายกลางได้แก่ความพอดีใน 4 ด้าน ดังนี้

1. พอดีด้านจิตใจหากทุกคนมีจิตใจที่เข้มแข็งสำนึกดีต่อผลประโยชน์ส่วนร่วมสำนึกต่อความเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมบนผืนแผ่นดินเดียวกันก็จะนำไปสู่ความยั่งยืนร่วมกันได้
2. พอดีด้านสังคมวัฒนธรรมถึงแม้ว่าสังคมหรือวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติจะต่างกันก็ตามหากแต่ต่างคนต่างดูแลและอนุรักษ์รวมถึงการฝึกกำลังเกื้อกูลต่อกันในสังคมและวัฒนธรรมภาพที่แตกต่างกันก็สามารถสร้างความงดงามให้แก่สังคมและวัฒนธรรมได้โดยยั่งยืน
3. พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมความไม่พอดีในทรัพยากรธรรมชาติก็จะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนอย่างไร้ที่สิ้นสุดแต่การเอาชนะทรัพยากรธรรมชาติที่สุดท้ายธรรมชาติก็กลับชนะเราดังเช่นภัยธรรมชาติที่เคยปรากฏแล้ว
4. พอดีด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจการเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายดำรงชีวิตอย่างพอควรพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

ความพอดีจึงเป็นภารกิจที่ประณีตละเอียดอ่อนต้องใช้สติที่สมบูรณ์ปัญญาที่แจ่มใสจึงจะบริหารให้เกิดความพอดีได้และกล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณหมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผลหมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวหมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานกล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้รอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทนมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมความรู้และเทคโนโลยี

ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2550, หน้า 9)กล่าวว่าแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไป

ในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ประกอบด้วย

1. ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล

3. ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ประดิษฐ์ อูปรมย์ (2551ข, หน้า 28) กล่าวว่าแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอเพียงครอบคลุมถึงความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอในระดับที่จะช่วยลดผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้เกิดสมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในทุกด้านได้เป็นอย่างดี

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2551, หน้า 76) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์การ โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผลมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวกนำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบด้านคุณลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่างๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมที่พึงงามโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบรู้และรอบคอบ

3. ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันทางที่

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การตัดสินใจและการกระทำเป็นไปอย่างพอเพียงจะต้องอาศัยทั้งคุณธรรมและความรู้ 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนในชั้นปฏิบัติ

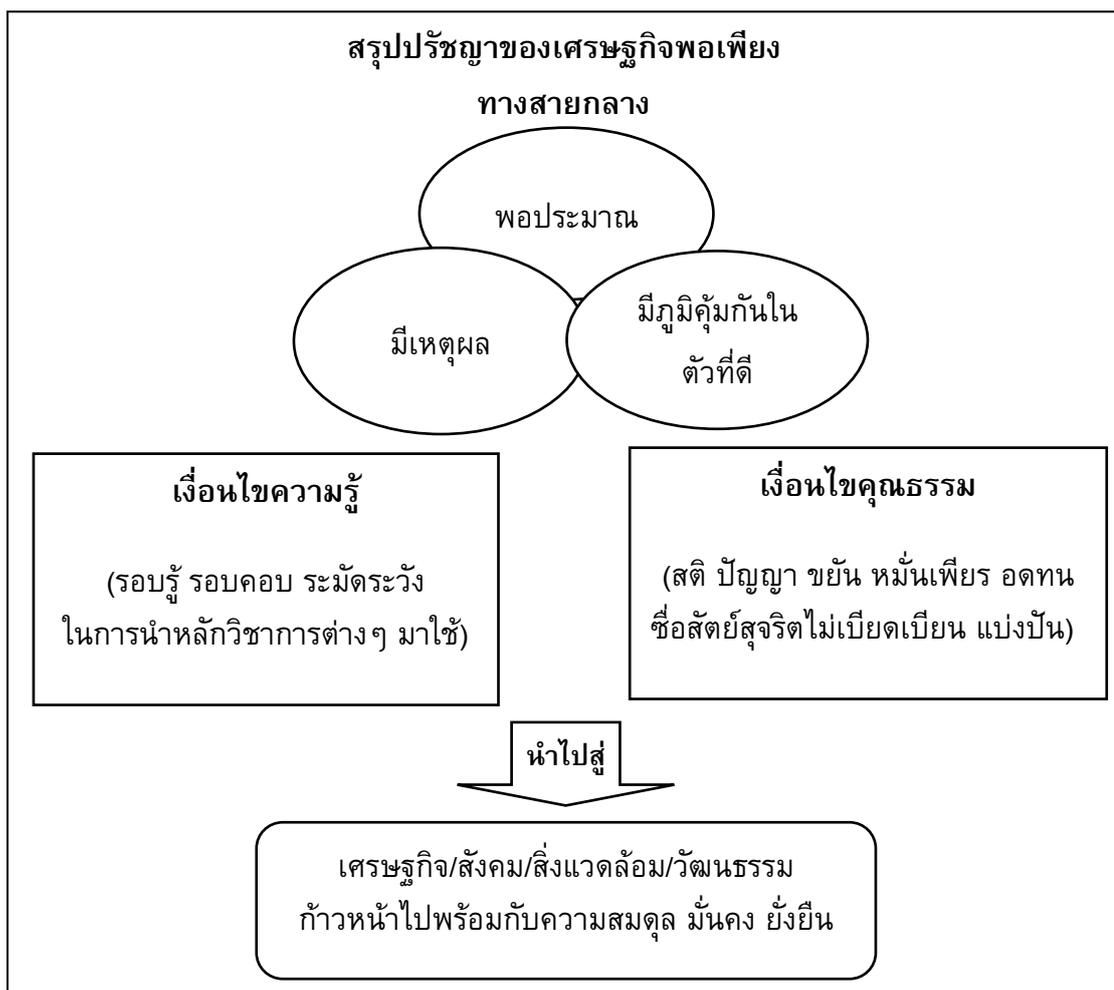
2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างให้เป็นพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ประกอบด้วย ด้านจิตใจ คือ การตระหนักในคุณธรรม รู้ผิดชอบชั่วดี ซื่อสัตย์สุจริต ใช้สติปัญญาอย่างถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และด้านการกระทำ คือ มีความขยันหมั่นเพียรอดทน ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปันและรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ดังภาพ 1

ปรียานุช ธรรมปิยา (2556, หน้า 2)กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ประกอบด้วย

1. เงื่อนไขพื้นฐาน คือ ความรู้คู่คุณธรรม
2. การจัดการกระบวนการ คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน
ในตัวที่ดี

3. เป้าหมาย สมดุล พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาการดำรงชีวิตในการปฏิบัติตนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้สมดุล พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ก้านทนต่อยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยมีหลักสำคัญคือ ดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ดังภาพ 2

ภาพ 2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. นโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549, หน้า 11) ได้ให้หลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือของการพัฒนาเมื่อการพัฒนาประเทศกำหนดทิศทางไปสู่สังคมแห่งความพอเพียงระบบการศึกษาจึงมีหน้าที่จะต้องนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสมด้วยระบบการศึกษานบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องสอนให้นักเรียนนักศึกษาคำนึงถึงความพอประมาณในการดำเนินชีวิตไม่โลภไม่ฟุ้งเพื่อมีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลไม่ใช้อารมณ์ฝึกให้มองไปข้างหน้าและเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้เท่าทันรวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่างๆ ฝึกฝนตนเองให้มีความรอบคอบและระมัดระวังโดยใช้สติปัญญาในการทำงานและดำเนินชีวิตและที่สำคัญเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นให้นักเรียนนักศึกษามีคุณธรรมมีความอดทนความขยันหมั่นเพียร

ความสื่อสัตย์การไม่เบียดเบียนการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเนื่องจากความรู้ต่าง ๆ จะไม่สามารถก่อประโยชน์ให้กับตนเองหรือผู้อื่นได้อย่างเต็มที่และถูกต้องหากผู้นำไปใช้ขาดคุณธรรมนอกจากนี้แล้วการพัฒนากระบวนการศึกษาไทยบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงควรมุ่งไปสู่การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการความรู้ทั้งเนื้อหาวิธีการแหล่งการเรียนรู้และผู้รู้อย่างกว้างขวางซึ่งไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่เฉพาะในระบบโรงเรียนแต่ควรพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและต่อเนื่องตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นเป็นการศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียนซึ่งก็คือการเรียนแบบมีเหตุมีผลหรือความพอดีพอประมาณไม่บังคับให้เรียนในสิ่งที่ผู้เรียนไม่มีศักยภาพรวมทั้งการปลูกฝังระบบคุณค่าต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดสติปัญญาความรอบรู้และศีลธรรมอันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและพอเพียง

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 5-8) กล่าวว่า หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการตัดสินใจและการกระทำการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาตนเองครอบครัวชุมชนชาติให้สามารถพึ่งตนเองได้ และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลตลอดจนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ การขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคมเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงคือการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันมีจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมเอกลักษณ์ความเป็นไทยการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำเนินการได้เป็น 2 ส่วนดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ และ
2. การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนซึ่งประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียนและการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน

ปริญานุช พิบูลสรารุช (2551, หน้า 4-5) กล่าวว่า การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษามีนโยบายและหลักการดังนี้

1. วัตถุประสงค์
 - เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้

เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ ในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. วิสัยทัศน์

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3. เป้าหมาย

ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้สถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่ำกว่า 80 แห่ง

ระยะที่ 2 ปี 2551-2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกจังหวัดจำนวน 800 แห่ง

ระยะที่ 3 ปี 2553-2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ

4. ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา พ.ศ.2550-2554

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการขับเคลื่อน

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยแนวทางการนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการการศึกษา

1.2 จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับโดยเริ่มให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้อะดับบุคคลและครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้นำไปขยายผลในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

1.3 จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร

แนวทางการขับเคลื่อน

2.1 อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย

แนวทางการขับเคลื่อน

3.1 ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ 1:10 แห่ง ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

3.2 ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของเครือข่าย

3.3 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวทางการขับเคลื่อน

4.1 เผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาโดยจัดทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ

4.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผล

แนวทางการขับเคลื่อน

ในการติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนการบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่าย โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

5.1 จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ระดับภูมิภาคและระดับสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการมีหน้าที่ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวม ระดับภูมิภาคและสถานศึกษา

5.2 กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการติดตามและประเมินผล

5.3 ดำเนินการติดตามประเมินผลและรายงานผล

6. ภาพความสำเร็จ

6.1 ภาพความสำเร็จการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารจัดการ

6.2 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6.3 นักเรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรมนำความรู้ และมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

6.4 ผู้ปกครอง ชุมชน มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปริญานุช พิบูลสรารุช (2551, หน้า 26) กล่าวว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาได้เริ่มจากการไปค้นหากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือพอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้งเช่นเด็กช่วงชั้นที่ 2 ทำสหกรณ์ได้เด็กช่วงชั้นที่ 4 ดูแลสิ่งแวดล้อมมีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้รอบคอบระมัดระวังฝึกให้เด็กคิดเป็นทำ เป็นอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่นมีวินัยมีสัมมาคารวะปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมสืบสานวัฒนธรรมไทยกล่าวคือสอนให้ผู้เรียนยึดมั่นในหลักศีลธรรมพัฒนาคนให้เขาทำประโยชน์ให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมมีภูมิคุ้มกันไปค้นหากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างนี้เพื่อให้มีตัวอย่างรูปธรรมในการสร้างความเข้าใจภายในวงการศึกษว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไรและสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไรบ้างหลังจากนั้นก็ส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่างๆบูรณาการเข้ากับทุกวิชา เช่น ชีววิทยา ทำให้เกิดสมดุลทางสิ่งแวดล้อมบูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ก็ได้ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา การงานอาชีพต่างๆได้หมด ไม่ใช่เฉพาะวิชาสังคมศึกษาศาสนาวัฒนธรรมเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ก็มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ได้แต่ถ้าทุกช่วงชั้นเขียนเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหาทางปฏิบัติจึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น

จากนโยบายและหลักการของโครงการเศรษฐกิจพอเพียง มีความมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดความสำเร็จจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เพื่อให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามเป้าหมายที่ต้องการ

6. แนวคิดของการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 7-15) กล่าวว่า การดำเนินการตามแนวการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา

2. พัฒนาความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา และส่งเสริมให้ปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

4. ทบทวน หรือปรับปรุงโครงสร้าง และพัฒนาการบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. จัดทำ ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมโครงการ กิจกรรม และปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

6. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

7. จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา

8. เสริมสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

9. จัดระบบนิเวศ ติดตามและประเมินผล รายงานผลการดำเนินงาน

10. ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในชั้นตอนสำคัญ ๆ

ปริญญานุช พิบูลสรารุท (2551, หน้า 9) ได้สรุปการบูรณาการการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยเน้นคุณธรรมนำความรู้ สู่เศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษา ให้เน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการปลูกฝังให้เป็นวิถีชีวิต

2. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ให้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ชั้นปี สร้างหน่วยการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำสื่อ จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล และเกณฑ์การผ่านช่วงชั้น

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว ส่งเสริมการให้บริการแนะแนวระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ส่วนกิจกรรมนักเรียน ส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โครงการ ชุมนุม ชมรม ค่าอาสา โดยกิจกรรมต้องเน้นจิตอาสา การมีส่วนร่วม การยอมรับคุณค่าของตนเองและคนอื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ข, หน้า 1) ได้นำเสนอแนวทางการนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ดังนี้

1. ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา

2. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา

5. การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง

สรุปได้ว่า การนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาสามารถนำมาประยุกต์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา ให้สามารถนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานต่อไป

การรับรู้

1. ความหมายของการรับรู้

นพ ศรีบุญภาค (2545, หน้า 42) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่ซึ่งบุคคลรับจัดระเบียบและแปลข้อมูลสารสนเทศจากสภาพแวดล้อมที่เขาดำรงอยู่

กมลวัฒน์ ยะสารวรรณ (2547, หน้า 2) กล่าวว่า การรับรู้หมายถึงกระบวนการแปลความหมายของสิ่งเร้าที่มากกระทบประสาทสัมผัสของเราและแปลความหมายอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคล

บัณฑิต เผ่าวัฒนา (2548, หน้า 7) กล่าวว่า การรับรู้หมายถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวของแต่ละบุคคลและการรับรู้เกิดขึ้นกับสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวโดยการสัมผัสการเห็น การได้ยิน การรู้สึก การได้กลิ่น การสัมผัสซึ่งสิ่งเร้าเหล่านี้จะผ่านทางประสาทสัมผัสแล้วแปลออกมาโดยการอาศัยประสบการณ์เดิม

เปรมมิกา ปลาสุวรรณ (2549, หน้า 8) กล่าวว่า การรับรู้หมายถึงการแสดงออกถึงความรู้ความเห็นซึ่งเกิดขึ้นจากการตีความการสัมผัสระหว่างอวัยวะต่างๆของร่างกายกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งเร้าโดยมีการใช้ประสบการณ์เดิมช่วยในการให้ความหมายแห่งการสัมผัสนั้นๆ

กรองแก้ว อยู่สุข (2551, หน้า 47) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่แต่ละคนรวบรวมจัดและทำความเข้าใจต่อสิ่งที่เขามองเห็น ได้ยินหรือรู้สึกซึ่งในความเป็นจริงแล้วจะให้ทุกคนมองสิ่งเดียวกันแล้วคิดและเข้าใจไปในแนวเดียวกันย่อมเป็นไปได้

อ้อพบอร์น (Osborn, 1982, p.55) กล่าวว่า การรับรู้หมายถึงกระบวนการทางจิตวิทยาเบื้องต้นในการตีความสิ่งเร้าที่สัมผัสต่างๆเพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความสำคัญสำหรับผู้

คาส, และโรเซนวิก (Kast, & Rosenzweig, 1985, p.8) กล่าวว่า การรับรู้หมายถึงการแปลความหมายของสิ่งเร้าและการตอบสนองของร่างกายของคนต่อสิ่งเร้าจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมและทำให้บุคคลจะพฤติกรรมแตกต่างกัน

เบนมาร์เทิน (Bernstein, 1999, p. 72)กล่าวว่า การรับรู้หมายถึงขบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่สิ่งเร้ากระตุ้นการรู้สึกและถูกตีความเป็นสิ่งที่มีความหมายโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์และความเข้าใจของบุคคล

สรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง พฤติกรรมการแปลความหมายของสมองของคนเราที่มีสิ่งเร้ามากระทบจากการสัมผัสของร่างกายซึ่งจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมหรือทัศนคติ ทั้งนี้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิมหรือการเรียนรู้หรือความคิดในการตีความนั้นๆ

2. กระบวนการในการรับรู้

จุฑามาศ สิทธิขวา (2545, หน้า 3) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้จะเกี่ยวข้องกับขั้นตอนสำคัญๆ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือก (selection) การเลือกจะเกี่ยวข้องทั้งการเลือกโดยจงใจและไม่จงใจกล่าวคือการตัดสินใจบางครั้งจะทำการเลือกกว่าเราจะรับสิ่งกระตุ้นใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่นปัจจัยทางด้านกายภาพ (characteristic) ปัจจัยทางด้านที่ตั้ง (physical location) ความสนใจ (interest) ประสบการณ์ที่ผ่านมา (past experience)

ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมในด้านการรับรู้สิ่งต่างๆเรายังมีแนวโน้มที่จะรวบรวมตัวกระตุ้นต่างๆเข้าเป็นรูปแบบต่างๆหลักในการรวบรวมตัวกระตุ้นมีหลายประการเช่นรวบรวมโดยพิจารณาจากการอยู่ใกล้เคียง (proximity) รวบรวมโดยพิจารณาจากความคล้ายคลึงกัน (resemblance) รวบรวมโดยพิจารณาจากการกระทำไปทางเดียวกัน (common fate) รวบรวมโดยพิจารณาถึงการต่อเติมส่วนที่ขาดไป

ขั้นตอนที่ 3 การตีความ (interpretation) เป็นการแปลความหมายประสบการณ์ต่างๆที่ได้รับในการแปลความหมายนี้อาจทำได้หลายลักษณะเช่นแปลความหมายตามสถานการณ์ (context) แปลความหมายโดยพิจารณาถึงเจตนาของบุคคล (intent) แปลความหมายโดยยึดเอาบุคลิกลักษณะของตนเองเป็นหลัก (projection)

บัณฑิต เผ่าวัฒนา (2548, หน้า 8) กล่าวว่ากระบวนการรับรู้ประกอบด้วย 3 กระบวนการ ดังนี้

1. อากาสัมผัสหมายถึงอาการที่อวัยวะสัมผัสกับสิ่งเร้าที่ผ่านมาและเข้ากระทบกับอวัยวะที่รับสัมผัสกับสิ่งต่างๆเพื่อให้คนเราได้รับรู้ภาวะแวดล้อมที่อยู่รอบตัวแล้วเกิดปฏิกิริยาตอบสนองขึ้น

2. การแปลความหมายจากอาการสัมผัสสิ่งสำคัญที่จะช่วยแปลความหมายได้ดีและถูกต้องนั้นคือสติปัญญาการสังเกตการพิจารณาความสนใจความตั้งใจและคุณภาพของจิตใจในขณะนั้น

3. ความรู้หรือประสบการณ์เดิมได้แก่ความคิดความรู้ความเข้าใจและการกระทำของผู้รับรู้ในอดีตที่จะต้องประกอบด้วยความถูกต้องความแน่นอนความชัดเจนรวมทั้งมีปริมาณข้อมูลมากพอหรือมีความรอบรู้ในหลายๆด้าน

เซอร์มาฮอน, ฮันท์, และอ็อฟบรอน (Shermerhorn, Hunt, & Osborn, 1982, p. 55) ได้กล่าวถึงกระบวนการรับรู้ว่าเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาเบื้องต้นในการตีความสิ่งเร้าที่สัมผัสต่างๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความสำคัญสำหรับผู้รับรู้เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันเมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าก็จะประมวลสิ่งรับรู้เป็นประสบการณ์ที่มีความหมายเฉพาะตนเอง

เบนมาร์เทิน (Bernstein, 1999, p.72) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ดังนี้

1. การสัมผัส
2. ชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้า
3. การแปลความหมายจากการสัมผัส
4. การใช้ความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิมเพื่อแปลความหมาย

สรุปได้ว่า การรับรู้ของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปและสิ่งนี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการสื่อความเข้าใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถ้าการรับรู้ของบุคคลสองคนต่อสิ่งเดียวกันใกล้เคียงกันโอกาสที่จะเข้าใจกันและลงรอยกันจะเกิดได้มากในขณะเดียวกันถ้าการรับรู้ของบุคคลสองคนต่อสิ่งเดียวกันเป็นไปคนละทิศทางการก็อาจก่อให้เกิดปัญหาและก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานร่วมกันได้ในที่สุด

การนำนโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

1. ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา

1.1 ความหมายของภาระหน้าที่ของสถานศึกษา

ปราโมทย์ คล้ายศิริ (2545, หน้า 13) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ หมายถึงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกตามหน้าที่หรือตำแหน่งที่มีอยู่ให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่นซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นอาจตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, หน้า 111) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ หมายถึงการกระทำหรือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพนั้นๆ ดังนั้นบทบาทจึงเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้บทบาทเป็นผลรวมของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 125) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ หมายถึงหน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2545, หน้า 3) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย

สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติตามประกาศกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ (2546 , หน้า 8) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตามที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์ มีสิทธิหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลแห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง (2546, หน้า 73) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 602) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้เช่นบทบาทของพ่อแม่บทบาทของครู

พุกธา โพธิ์มะฮาด (2548, หน้า 31) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา

ปิยพจน์ ตูลาชม (2549, หน้า 9) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานทางสังคมที่มีอำนาจหน้าที่ หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา อบรม ให้แก่สมาชิกในสังคมตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และตามประกาศกระทรวง

สมใจ ลักษณะ (2549, หน้า 232) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่หรือสถานะใดๆในกลุ่มซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามตำแหน่งและหน้าที่

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549, หน้า 4) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

ยนต์ ชุ่มจิต (2550, หน้า 23) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบสถานภาพของแต่ละบุคคลหมายความว่าบุคคลใดมีสถานภาพหรือตำแหน่งอย่างใดก็ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพหรือตำแหน่งของตนที่ได้มา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 127) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง หน่วยจัดการศึกษาที่เป็นรูปแบบ (forms) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ก, หน้า 2) กล่าวว่า สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชนที่ทำหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษา หมายถึง บทบาทความรับผิดชอบของหน่วยงานที่จัดการศึกษา ในการนำหลักวิธี และกระบวนการของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา

1.2 ความสำคัญของภาระหน้าที่ของสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545, หน้า 4-21) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษามีความสำคัญเพราะเป็นที่ให้การศึกษแก่คนในชุมชน เป็นแหล่งรวมวิทยาการต่าง ๆ ของชุมชน เป็นแหล่งศูนย์รวมความร่วมมือของชุมชน และให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ

รุ่ง แก้วแดง (2545, หน้า 244) กล่าวถึงความสำคัญของภาระหน้าที่ของสถานศึกษาว่า การศึกษาในระบบโรงเรียน หน่วยงานที่มีบทบาทและสำคัญมากที่สุดคือ โรงเรียน หรือสถานศึกษา เพราะกิจกรรมที่แท้จริงหรือการเรียนการสอนนั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน การปฏิรูปการศึกษาในอดีตได้เน้นการปรับปรุงหน่วยงานที่มีอำนาจเหนือกว่าสถานศึกษา ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนน้อยมากถ้าต้องการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของนักเรียนให้ดีขึ้น จุดที่ต้องปฏิวัติคือ โรงเรียนหรือสถานศึกษา การปฏิวัติระดับนี้จะทำให้การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของคนทั้งประเทศประสบความสำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 21) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษามีความสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ให้บริการข่าวสารข้อมูลวิชาชีพแก่ชุมชน
2. การให้คำแนะนำ คำปรึกษาหารือด้านการศึกษา
3. การจัดนันทนาการให้แก่ชุมชน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์
4. การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์
5. การให้บริการด้านสวัสดิการเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำหมู่บ้าน น้ำสะอาด ห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

สุรัชย์ เทียนขาว (2545, หน้า 1) กล่าวถึงความสำคัญของภาระหน้าที่ของสถานศึกษาว่า สถานศึกษาในฐานะองค์กรทางการศึกษาประเภทหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ให้บริการ ดังนั้นสถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคม ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและมีอิสระในการดำเนินงาน มีความสามารถในการปรับตัว เป็นระบบสังคมเปิดที่มีองค์ประกอบหรือระบบย่อย 4 ประการ คือ โครงสร้าง บุคคล วัฒนธรรม และการเมือง

สรุปได้ว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ เพราะกิจกรรมหรือการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือการพัฒนาการเรียนรู้อันส่วนใหญ่แล้วเกิดขึ้นในสถานศึกษา และสถานศึกษายังเป็นสถาบันที่พัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้นได้

1.3 บทบาทด้านภาระหน้าที่ของสถานศึกษา

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549, หน้า 11) ได้ให้หลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่า สถานศึกษามีหน้าที่ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสมด้วยระบบการศึกษาบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องสอนให้นักเรียนนักศึกษาคำนึงถึงความพอประมาณในการดำเนินชีวิตไม่โลภไม่ฟุ้งเฟ้อมีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลไม่ใช้อารมณ์ใฝ่ใจมองไปข้างหน้าและเตรียมตัวให้พร้อมกับความผันผวนของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างรู้เท่าทันรวมถึงการหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดความรอบรู้ในด้านต่างๆ ฝึกฝนตนเองให้มีความรอบคอบและระมัดระวังโดยใช้สติปัญญาในการทำงานและดำเนินชีวิตและที่สำคัญเศรษฐกิจพอเพียงยังเน้นให้นักเรียนนักศึกษามีคุณธรรมมีความอดทนความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละการไม่เบียดเบียนการแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเนื่องจากความรู้ต่างๆ จะไม่สามารถก่อประโยชน์ให้กับตนเองหรือผู้อื่นได้อย่างเต็มที่และถูกต้องหากนำไปใช้ขาดคุณธรรม

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549, หน้า 26) กล่าวว่าสถานศึกษามีหน้าที่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาโดยเริ่มจากการไปค้นหากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักของเศรษฐกิจพอเพียงคือพอประมาณกับศักยภาพของนักเรียนพอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง

วันชัย พลະไกร (2550, หน้า 65) กล่าวว่าภาระหน้าที่ของสถานศึกษาด้านการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีเป้าหมายหลักเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการตามหน้าที่ในการสร้างกระแสสังคมให้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิดหรือส่วนหนึ่งของชีวิตในหมู่ประชาชนโดยมีวัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้ประชาชนสามารถนำหลักปรัชญานี้ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะที่สอดคล้องกับหน้าที่และบทบาทของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสมและทำยที่สุดนำไปสู่การปลูกฝังปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตตามแนวของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนนำไปสู่การปรับระบบและโครงสร้างการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงยุทธวิธีการขับเคลื่อนมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนโดยมีแผนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น

เสาวลักษณ์ มาพร (2551, หน้า 13) กล่าวว่า หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภาระหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการให้ผู้เรียนมีความรู้ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ ดังนี้

1. ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพที่มีอยู่
2. ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติส่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความมีสติ ปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

3. มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ
4. มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิด วิเคราะห์ และปฏิบัติด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง

5. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง แบ่งปัน เอื้ออาทร รับผิดชอบ และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์ (2553, หน้า 11) กล่าวว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา โดยพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติมวิสัยทัศน์เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ข, หน้า 2) กล่าวว่า สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางดังนี้

1. ทบทวนปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมีความพอประมาณมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2. กำหนดนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมและการปรับปรุงเพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารครูและกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลงและการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ภาระหน้าที่ของสถานศึกษาในการนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา บทบาทความรับผิดชอบของหน่วยงานที่จัดการศึกษา ในการนำหลักวิธี และกระบวนการของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในสถานศึกษา สามารถวัดได้จาก 1) มีการทบทวนปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีการกำหนดนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง 3) มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุม

การพัฒนาการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา 4) มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 5) พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารครูและกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา 7) สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในลักษณะที่สอดคล้องกับหน้าที่และบทบาทของแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสม และ 8) มีการบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษา

2. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

2.1 ความหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 81) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยมีการดำเนินการตั้งแต่ต้นจนจบ และบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

กรมวิชาการ (2545, หน้า 34) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การตรวจสอบและทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา รวมถึงความต้องการของสถานศึกษา และชุมชน

อุทุมพร จามรมาน (2546, หน้า 24-25) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ดำเนินการอย่างมีขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การรับรู้ การคิด การประเมิน การเรียนรู้ และมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การสังเกต การสงสัย การอยากรู้คำตอบ การแสวงหา การคาดคะเน การหาข้อมูล และการตรวจสอบคำตอบ

ชูศรี สุวรรณโชติ (2547, หน้า 97-99) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาปรับปรุงใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ก, หน้า 9) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผน และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาระหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอนตามความเหมาะสม

วรูม (Vroom, 1980, p.99) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด

เคลน (Klein, 1987, p.102) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ถาวรอย่างได้สัดส่วน ในความสามารถแสดงพฤติกรรม การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นในฐานะผลของประสบการณ์ที่ได้รับความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยการกำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

กรมสามัญศึกษา (2542, หน้า 4) ได้ให้ความเห็นว่าการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะ และความสามารถต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนสามารถเป็นผู้เรียนอย่างมีอิสระเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ยอมรับความเป็นจริงแห่งตน

ณรงค์ กาญจนานนท์ (2546, หน้า 29) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ในโรงเรียนเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้วย ผู้บริหารโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นทั้ง “คนเก่ง” และ “คนดี” จึงจำเป็นที่จะต้องมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นประการสำคัญ ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อตัวนักเรียนแล้ว ยังมีผลต่อการบริหารงานในโรงเรียนด้วย การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นสุขในการทำงานร่วมกัน ลดปัญหาความขัดแย้งในการทำงาน ทำให้การบริหารเกิดความคล่องตัว โรงเรียนจะสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ซูเบอะ (Zuber, 1991, p.231) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนว่า กระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนและเป็นโครงสร้างอันเป็นที่รวมของความรู้ต่าง ๆ อย่างมีศิลปะ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในฐานวิชาความรู้แขนงต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าในยุคปัจจุบัน

เคมมิส (Kemmis, 1992, p.124) กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนว่า สามารถพัฒนาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพได้อย่างเหมาะสมเกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนว่า มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ตาม

เป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผ่านกระบวนการส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุง และนำเอาสิ่งที่เหมาะสม มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 บทบาทการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 15) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนซึ่ง ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน รวมไปถึงการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน หลักเศรษฐกิจพอเพียงที่จะต้องมีการจัดให้กับผู้เรียนได้แก่

1. ความพอประมาทกับภูมิสังคมสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นของ สถานศึกษาคนในชุมชนและเหมาะสมกับภูมิประเทศสภาพแวดล้อมและความคิดความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้เรียน

2. สมเหตุสมผลมีหลักคิดและหลักปฏิบัติของกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลัก วิชาการที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดตามโครงการซึ่งแสดงถึงความรอบคอบของการวางแผน ดำเนินโครงการ

3. ภูมิคุ้มกันที่ดีโดยมีการวางแผนโครงการคำนึงถึงความเสี่ยงในการดำเนิน โครงการมีข้อเสนอทางเลือกอื่น ๆ ให้เลือกหลากหลายหากมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆเกิดขึ้น

อังคณา ตุงคะสมิต (2545, หน้า 3) กล่าวว่าการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลัก 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผน (planning) ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนด นโยบายวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอนสร้างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงผู้บริหารวางระบบการนิเทศภายในขอความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการ (action) ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 สังเกตการณ์ (observation) ด้วยกระบวนการนิเทศภายในและ ภายนอก

ขั้นที่ 4 สะท้อนผลปรับปรุงแก้ไข (reflection) ด้วยการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อมูลจากการตรวจสอบสะท้อนผลแล้วปรับปรุงแก้ไขแล้วร่วมกันวางแผนดำเนินการใน วงรอบปฏิบัติการต่อไป

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549, หน้า 11) กล่าวว่า ควรมี การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายและต่อเนื่องตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นเป็น การศึกษาตามศักยภาพของผู้เรียนซึ่งก็คือการเรียนแบบมีเหตุมีผลหรือความพอดีประมาณ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่บังคับให้เรียนในสิ่งที่ผู้เรียนไม่มีศักยภาพรวมทั้งการ ปลุกฝังระบบคุณค่าต่างๆทั้งนี้เพื่อให้เกิดสติปัญญาความรอบรู้และศีลธรรมอันจะเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและพอเพียง

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549, หน้า 26) กล่าวว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาคควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนหลังจากนั้นก็ส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่างๆ บูรณาการเข้ากับทุกวิชา เช่นชีววิทยาทำให้เกิดสมดุลทางสิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ก็ได้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา การงานอาชีพต่างๆ ได้หมดไม่ใช่เฉพาะวิชาสังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม เท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ก็มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้าทุกช่วงชั้นเขียนเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหาทางปฏิบัติจึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2550, หน้า 4-5) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในในสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับโดยเริ่มให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้นำไปขยายผลในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 26) กล่าวว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาได้เริ่มจากการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนไปค้นหา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือพอประมาณกับศักยภาพของนักเรียนพอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนประกอบด้วย

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2551, หน้า 9) กล่าวว่า สถานศึกษาคควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยภารกิจกรมแนะแนว ส่งเสริมการให้บริการแนะแนว ระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ส่วนกิจกรรมนักเรียน ส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ โครงการ ชุมชน ชุมรม ค่ายอาสา โดยกิจกรรมต้องเน้นจิตอาสา การมีส่วนร่วม การยอมรับคุณค่าของตนเองและคนอื่น

เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์ (2553, หน้า 11) กล่าวว่า สถานศึกษาคควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ข, หน้า 9) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามหลักแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมี 3 ประการ ดังนี้

1. สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณา ปรับปรุง หรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2. กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง หรือเพิ่มเติม มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุง หรือเพิ่มเติม

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติม หรือจัดทำ สาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน คือการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยการกำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถวัดได้จาก 1) สอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน 2) การประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน 3) บูรณาการหลักของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับทุกวิชา 4) นำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุง ในหลักสูตรสถานศึกษา และ 5) กำหนดขอบเขตในการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540, หน้า 81) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, หน้า 13) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

อรทัย มูลคำ, และสุวิทย์ มูลคำ (2545, หน้า 12) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะลำดับขั้นตอนของรูปแบบวิธีการสอนแบบต่าง ๆ

ทิตนา แคมมณี (2546, หน้า 4-5) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึงองค์ประกอบต่างๆของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2547, หน้า 406) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง เป็นกิจกรรมที่เด็กและครูทำร่วมกัน โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ การเรียน กิจกรรมที่เด็กทำ และการสอน คือกิจกรรมที่ครูทำ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 72) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การสอนมีอยู่สองคำได้แก่ การเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างการสอน การสอนจะดำเนินไปด้วยดีต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ก, หน้า 16) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีการจัดทำแผน และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาระหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขั้นตอนอย่างเหมาะสมตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อยู่บนพื้นฐานของเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม

3.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

พิทักษ์ พรหมกุล (2542, หน้า 34) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารการศึกษาหรือบริหารโรงเรียน เพราะในปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีทั้งวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้น ในการจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน หลักสูตร เนื้อหา วิธีการสอน และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางด้านการศึกษา ก็เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้ทันกับวิทยาการที่ก้าวหน้า สถานศึกษาใดที่ตั้งขึ้นมาแล้วไม่ค่อยปรับปรุงเกี่ยวกับการเรียนการสอนเลย โรงเรียนหรือสถานศึกษาแห่งนั้นย่อมล้าหลังเพราะวิทยาการต่าง ๆ ได้ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง

กระทรวงศึกษาธิการ (2553, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและมีคุณภาพได้ตามมาตรฐานสากล เป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้ชีวิตที่พอเพียงเห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยมเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ก, หน้า 16) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีความสำคัญโดยสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบัน สามารถสร้างความรู้ หรือพัฒนาการทางด้านความคิดของผู้เรียนจะดี ทำให้ผู้เรียนเกิดการ

ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ กิจกรรม ที่จะนำไปสู่คุณภาพของสถานศึกษา

3.3 บทบาทการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชาตรี สำราญ (2541, หน้า 12) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ กำหนดการจัดการศึกษาที่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งด้านความรู้คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และการบูรณาการเรียนรู้ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษาซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้เป็นองค์รวมสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรี้นรู้มาแล้ว เข้ากับสิ่งที่กำลังเรียนรู้ใหม่ได้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนว่ามีประโยชน์และนำไปใช้ใน ชีวิตจริง

อรทัย มูลคำ, และสุวิทย์ มูลคำ (2544, หน้า 12) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วยกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมของครูและกิจกรรมของผู้เรียน โดยกิจกรรมครูได้แก่การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของการเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน และเทคนิควิธีการสอนของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนกิจกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การลงมือปฏิบัติขณะที่มีการเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม ภายใต้การควบคุมดูแลหรือการแนะนำของครูผู้สอน

วันชัย พละไกร (2550, หน้า 65)กล่าวว่าแผนงานสร้างหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เช่นผู้บริหารผู้นำชุมชนครูนักเรียนข้าราชการทหารตำรวจนักการเมือง เป็นต้นให้มีโอกาสได้ตรงต่อและเรียนรู้จากกาปฏิบัติจนสามารถตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ให้มีการน้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไปทั้งนี้การสร้างรูปแบบกระบวนการเรียนรู้นี้จะเน้นการร่วมคิดร่วมทำเพื่อหารูปแบบตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสมตลอดจนสร้างความพร้อมของแต่ละกลุ่มเป้าหมายให้สามารถนำไปดำเนินการต่อได้เองอย่างต่อเนื่อง

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัวเช่นประถมศึกษาปีที่ 1 ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ล้างจานซั่มเก็บขยะไปทิ้งกวาดบ้าน จัดหนังสือไปเรียนเองแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนประถมศึกษาปีที่ 2 วิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัว เราจะมีเป็นตารางรอกค่าใช้จ่ายต่างๆของครอบครัวคุณแม่ซื้ออะไรบ้างคุณพ่อซื้ออะไรบ้างเด็กจะได้รู้พ่อแม่หาเงินมายากแค่ไหนเช่นยาสีฟันหลอดละ 46 บาทจะต้องไม่เอามาบีบเล่นจะต้องสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของเงินทองจะได้ฝึกนิสัยประหยัด ครอบครัวมี

ช่วงชั้นที่ 2 สอนให้เด็กพอเพียงระดับโรงเรียนหรืออาจจะให้เด็กทำโครงการก็ได้เริ่มวิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัวนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนเด็กในช่วงชั้นนี้ก็ต้องรู้จักโรงเรียนเช่นโรงเรียนมีต้นไม้ก็ต้นไม้โรงเรียนจะต้องจัดการขยะอย่างไรโรงเรียนมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอะไรบ้าง

ช่วงชั้นที่ 3 สอนให้เด็กสามารถประยุกต์ใช้กับชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

ช่วงชั้นที่ 4 สอนเพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ต้องเริ่มเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศเช่นว่าเราเสียดุลการค้าระหว่างประเทศหรือว่าทางสิ่งแวดล้อมสถานการณ์เป็นอย่างไรด้านสังคมเป็นอย่างไร

เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์ (2553, หน้า 11) กล่าวว่าสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัวชุมชนสังคมประเทศชาติและสังคมโลกตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุม 3 ด้านได้แก่ความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ก, หน้า 16)กล่าวว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนเน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันโดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์การจัดการการเผชิญสถานการณ์การแก้ปัญหาหลายที่เริ่มจากชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัวชุมชนสังคมประเทศชาติและสังคมโลก

2. จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลองการปฏิบัติจริงทั้งในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาทั้งในรูปของการจัดทำโครงการโครงการงานและอื่นๆ ทั้งการศึกษารายบุคคลและเป็นกลุ่ม

3. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านได้แก่

- 3.1 ความรู้ (knowledge)

- 3.2 ทักษะกระบวนการ (process) และ

- 3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (attribute)

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง กระบวนการในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดขั้นตอนอย่างเหมาะสมตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ร่วมกันในตัวที่ดี อยู่บน

พื้นฐานของเงื่อนไขความรู้และคุณธรรมสามารถวัดได้จาก 1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) คติวิเคราะห์การจัดการจัดการการเผชิญสถานการณ์ 3) พัฒนาเทคนิควิธีการสอนของครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4) จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว 5) สอนเพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ 6) จัดการเรียนรู้การสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน และ 7) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุม 3 ด้านได้แก่ ความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4 การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา

4.1 ความหมายของการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา

ทัศนาก้าวพลอย (2544, หน้า 197) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

เบญจจา แสงมลิ (2546, หน้า 228) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการจัดสร้างสถานที่ที่จัดให้เด็กอยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างมีความสุข สะดวก สนุกสบายและปลอดภัยสภาพแวดล้อมจะมีทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547, หน้า 12) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร

นัยพินิจ คชภักดี (2548, หน้า 57) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2548, หน้า 7) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การส่งเสริม ปรับปรุง และพัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและการเรียนรู้ของเด็ก

ขวัญจิรา ภูสังข์, และคนอื่น ๆ (2553, หน้า 49) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาอาคารสถานที่และบริเวณ

โรงเรียนที่ใช้เป็นที่จัดการเรียนการสอน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน มีความสำคัญต่อนักเรียน และผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ข, หน้า 23) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ปลูกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา หมายถึง การจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่เน้นความร่มรื่นประโยชน์ใช้สอยเป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย

4.2 ความสำคัญของการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545, หน้า32) กล่าวว่า ครูไม่ใช่ตัวจักรสำคัญที่จะสร้างความเติบโตทุกด้านให้แก่ นักเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียวอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนนอกจากจะเป็นที่พักอาศัยที่มั่นคงแข็งแรงคุ้มแดดคุ้มฝนและเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้แล้วยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกายจิตใจสติปัญญาและสังคมของนักเรียนอาคารสถานที่เป็นที่พบปะสังสรรค์ระหว่างครูนักเรียนผู้บริหารโรงเรียนและประชาชนทั่วไปเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูและทุกคนในโรงเรียนและยังเป็นแหล่งเก็บอุปกรณ์การศึกษาครุภัณฑ์เพื่อการเรียนการสอนเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษาแก่คนทั่วไปความสำคัญของการบริหารงานอาคารสถานที่ มี 10 ประการดังนี้

1. เป็นการเตรียมอาคารสถานที่ไว้รองรับความคิดทางการศึกษาการออกแบบจึงต้องเหมาะสมและยืดหยุ่นเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ อยู่เสมอบริเวณพื้นที่ของโรงเรียนจะต้องยืดหยุ่นเพื่อเตรียมการขยายตัวและจัดบริเวณให้เหมาะสม

2. เป็นการช่วยในการดำเนินการด้านต่างๆ ของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างรวดเร็วแน่นอนเนื่องจากการกำหนดจุดมุ่งหมายขั้นตอนการทำงานและระบบควบคุมงานชัดเจน

3. เป็นการเตรียมพร้อมที่จะรับงบประมาณเพื่อการปรับปรุงและก่อสร้าง

4. เป็นข้อมูลว่าปัจจุบันโรงเรียนมีอาคารเรียนอาคารประกอบก็หลังมีเนื้อที่ที่จะใช้ก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมอีกจำนวนเท่าใดในเนื้อที่ดังกล่าวจะขยายก่อสร้างอาคารต่างๆ ให้เต็มรูปแบบและโครงการรวมทั้งจะต้องใช้จ่ายงบประมาณเท่าใด

5. เป็นข้อมูลให้ทราบว่าในแต่ละท้องถิ่นต้องการอาคารสถานที่ทางการศึกษาในลักษณะที่ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกันก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของท้องถิ่นอาชีพ ทรัพยากรและความสามารถที่จะตอบสนองได้

6. เป็นการช่วยให้โรงเรียนสวยงามสะอาดมีสภาพแวดล้อมที่ดีเนื่องจากมีหลักการบริหารที่ดีและมีครูอาจารย์คณาจารย์โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกัน

7. เป็นการช่วยให้การใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนมีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรและรูปแบบจัดการศึกษาซึ่งเกิดขึ้นเสมอและสามารถใช้ได้ดีที่สุดในระยะยาว

8. เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอนหรือให้การศึกษาคือสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญาของนักเรียนทั้งยังมีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมเจตคติค่านิยมของครูและนักเรียนตลอดจนบุคลากรฝ่ายต่างๆในโรงเรียน

9. เป็นการช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้อันจะเป็นหนทางในการสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้กับตนเองและสถานศึกษาของตน

10. ให้นักเรียนเกิดความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2547, หน้า 330) กล่าวถึงความสำคัญของการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษาว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลและความสำคัญแก่เด็กอย่างยิ่งโดยเฉพาะสำหรับเด็กปฐมวัยสถานที่ให้การศึกษาอบรมเด็กควรจัดเตรียมทั้งสภาพภายในและภายนอกห้องเรียนสิ่งของเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่างๆ ควรมีให้เพียงพอเหมาะสมกับวัยและความสนใจมีการตกแต่งให้น่าดู จัดวางให้เด็กได้เลือกเล่นอย่างสนุกสนานเลือกใช้และทดลองอย่างสะดวกสบาย ปลอดภัยสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาจึงควรมีสภาพคล้ายคลึงบ้านของเด็กให้มากที่สุดเพื่อที่เด็กจะได้มีความอบอุ่นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กครู และบุคลากรอื่นๆ เป็นอย่างมากดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องต่อความต้องการของเด็กและบุคลากรตามที่เน้นให้เห็นความสำคัญ

นัยพินิจ คชภักดี (2548, หน้า 57) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษาที่เหมาะสมเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยทำให้ภาวะของสมองเหมาะสมสำหรับการเรียนรู้

สรุปได้ว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรมีความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาปฐมวัยให้มีความพร้อมต่อความต้องการของเด็ก

4.3 บทบาทการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา

อรุณ ชูดำ (2541, หน้า 17) กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษามีองค์ประกอบ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในขั้นนี้เป็นขั้นรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม อาจได้จากระบบข้อมูลของโรงเรียนที่มีอยู่ และหาข้อมูลสภาพปัญหาที่เพิ่มเติม เพื่อให้เป็นปัจจุบันและแน่นอน

2. วางแผน เมื่อรู้ความต้องการด้านอาคารสถานที่ที่จะแก้ปัญหาหรือพัฒนาอย่างไร แล้วก็จัดให้มีการวางแผนและเขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาหรือเพื่อบรรลุความต้องการด้านอาคารสถานที่นั้น ๆ

3. การดำเนินงานตามแผนงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม จะต้องกำกับติดตาม และควบคุมดูแลให้การดำเนินงานดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ การดำเนินงานด้านอาคารสถานที่ที่จะดำเนินไปโดยราบรื่นและมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องพยายามให้บุคคลหลาย ๆ ฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

4. การประเมินผลการดำเนินงานด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะช่วยให้ทราบว่า การดำเนินงานเป็นไปตามแผนหรือไม่ เพียงใด เพื่อปรับแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในระหว่างดำเนินงาน และเป็นข้อมูลสำหรับการพิจารณาวางแผนดำเนินงานปีถัดไป การประเมินผลงานด้านอาคารสถานที่จะต้องทำเป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนงาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ก, หน้า 23) กล่าวว่า สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ปลูกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1. จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่มรื่นประโยชน์ใช้สอยเป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย

2. กำหนดระเบียบธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัยเคารพธรรมเนียมปฏิบัติกฎกติกาของสังคมส่วนรวมเช่นการมีวินัยการเข้าคิวการรับประทานอาหารการแต่งกายการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

3. ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรมเช่นการทำบุญการบริจาคการปฏิบัติกิจการศาสนาการฝึกอบรมจิตการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาการยกย่องส่งเสริมผู้กระทำความดีการส่งเสริมการแบ่งปันการช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ

4. ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเช่นการจัดนิทรรศการการจัดการประกวดในรูปแบบต่างๆการหาความรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีและอื่นๆ

5. ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา

6. จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า การปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา คือการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่เน้นความร่มรื่นประโยชน์ใช้สอยเป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยสามารถวัดได้จาก 1) มีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ 2) มีการสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา 3) จัดให้มีการวางแผนและเขียนโครงการเพื่อแก้ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของสถานศึกษา 4) จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาที่เน้นความร่มรื่นและมีประโยชน์ใช้สอย 5) จัดสภาพแวดล้อมที่อนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย 6) กำหนดระเบียบธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษา 7) ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม และ 8) ส่งเสริมการแสวงหาความรู้และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจ

5. การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง

5.1 ความหมายของการพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง

อำนาจ สิทธิแสง (2543, หน้า 41) กล่าวว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง การดำเนินงานโดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาอื่น โดยการร่วมกันคิด วางแผน กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน หรือกำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545, หน้า 9) กล่าวว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือร่วมพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การกำหนดนโยบาย การวางแผนการจัดการ การได้รับผลประโยชน์ การตรวจสอบ การติดตามประเมินผลและการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน

เจริญ งามดี (2547, หน้า 14) กล่าวว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ณัฐพล คำหารพล (2549, หน้า 10) กล่าวว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือสร้างเครือข่ายในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่น ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ข, หน้า 27) กล่าวว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ ของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ฮาคาเนน (Hakanen, 1988, p.60) กล่าวว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง กระบวนการในการติดต่อประสานงานอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง หมายถึง การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือสร้างเครือข่ายในการพัฒนางานการดำเนินงานด้านสถานศึกษาพอเพียง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล เสนอแนะ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

5.2 ความสำคัญของการพัฒนาระบบเครือข่าย

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2543, หน้า 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาในชุมชนเป็นแหล่งรวมวิชาการสาขาต่าง ๆ เพื่อสะดวกในด้านการเรียนรู้ของชุมชน

2. สถาบันการศึกษาในชุมชนเป็นแหล่งผลิต พัฒนา และคัดเลือกสมาชิกที่ดีในชุมชน

3. สถาบันการศึกษาในชุมชนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม ชนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชน

4. สถาบันการศึกษาในชุมชนเป็นศูนย์รวมของกิจการและบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นในชุมชน

5. สถาบันการศึกษาในชุมชนเป็นหน่วยผลิตวิชาการใหม่ ๆ

วัลภา ทับแก้ว (2550, หน้า 1) กล่าวว่า ความสำคัญของการพัฒนาระบบเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ทำให้สถานศึกษานั้นมั่นใจว่าสถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

2. ทำให้สถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

3. ทำให้สถานศึกษาจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

4. ทำให้ผู้เรียนแสดงบทบาทในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจนมีความรู้ความสามารถตามที่หลักสูตรและสังคมต้องการ

เบเคอรา (Becerra, 1984, p.89) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นไว้ว่าการประสานขอความร่วมมือเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาจะได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ต้องการ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาระบบเครือข่ายกับสถานศึกษาอื่นข้างต้น มีความสำคัญกล่าวคือ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในชุมชนจะเป็นแหล่งรวมความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านวิทยากร เทคโนโลยี สารสนเทศ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพในด้านต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้า รู้เท่าทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้การพัฒนาสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

5.3 บทบาทการพัฒนากระบวนเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549, หน้า 4-5) กล่าวว่าการพัฒนากระบวนเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง มีหลักการดำเนินการ 3 ประการ ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ 1:10 แห่ง ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

2. ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของเครือข่าย

3. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วันชัย พลະไกร (2550, หน้า 65) กล่าวว่า แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยสร้างแกนกลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อทำหน้าที่ขยายเชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนสนับสนุนความร่วมมือระหว่างเครือข่ายให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกันเพื่อให้สามารถเผยแพร่ให้แก่ประชาชนในภาคส่วนต่างๆ นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้และขยายผลได้อย่างต่อเนื่อง

เพ็ญพรรณ ชูติวิศุทธิ์ (2553, หน้า 11) กล่าวว่าสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2554ข, หน้า 27) กล่าวว่าสถานศึกษาควรให้ ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอน สำคัญทุกขั้นตอนตามแนวทางดังนี้

1. ร่วมกำหนดแนวนโยบายและการวางแผน
2. ร่วมให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
3. ร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดสภาพและบรรยากาศภายใน สถานศึกษา
4. ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษาที่บ้านและสถานที่อื่นๆ
5. ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง คือกระบวนการในการ ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือสร้างเครือข่ายในการพัฒนางานการดำเนินงานด้านสถานศึกษา พอเพียง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล เสนอแนะ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันสามารถวัดได้ จาก 1) ร่วมกำหนดนโยบายในเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง 2) ร่วมให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาพอเพียง 3) ส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในชุมชน 4) ร่วมติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ในเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง 5) เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วม 6) ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของเครือข่าย และ 7) จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ไพโรจน์ ขวัญคง, และสุตรัก แก้วระยับ (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาผลการเรียนรู้โดย จัดกิจกรรมการเรียนแบบบูรณาการจากการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ขุขันธ์พิทยาคมจังหวัดปัตตานีพบว่าจากการประเมิน กระบวนการเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรเปรียบเทียบก่อนและหลัง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลจากการ ประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และการเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดที่ร้อยละ 80 แตกต่าง อย่างมีระดับนัยสำคัญที่สถิติ .05 ผลการประเมินคุณลักษณะเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 ไม่แตกต่างกันผลการสำรวจความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้พบว่าวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความภาคภูมิใจที่โรงเรียนเห็นคุณค่าของท้องถิ่นอยาก ให้สถานศึกษาในท้องถิ่นใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้นและนำผลจากการเรียนรู้

สร้างประโยชน์ในท้องถิ่นด้วยการสำรวจความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่าครูผู้สอนเห็นว่าเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแต่มีปัญหาที่ครูผู้สอนไม่ชัดเจนในการวิเคราะห์หลักสูตรและการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนสนใจและอยากให้ออกกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้โดยผู้ปกครองสนับสนุนและอยากให้โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณ

เทวิล ศรีสองเมือง (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เปิดสอนระหว่างช่วงชั้นที่ 1 ถึงช่วงชั้นที่ 4 ทั่วประเทศจำนวน 39,896 แห่งพบว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดจากเครือข่ายมี 3 ประเด็นหลักๆได้แก่ 1) ครูบุคลากรนักเรียนในเครือข่ายสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตนเองอย่างเหมาะสมและสามารถขยายผลการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ 2) ครูในสถานศึกษาเครือข่ายมีความรู้มีความสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้บูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้ 3) ประชาชนในเครือข่ายสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ไพโรจน์ ทรแก้ว (2551, บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดสังฆวิถึพบว่า 1) ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการพบว่าสภาพการดำเนินงานบริหารจัดการและหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางส่วนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับมากซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ส่วนกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับมากและด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลางถือว่าไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้นพบว่าปัจจัยและความพร้อมด้านงบประมาณบุคลากรและสื่อวัสดุมีความพร้อมเป็นไปตามที่กำหนด 3) ด้านกระบวนการพบว่าทุกขั้นตอนมีการดำเนินการอยู่ในระดับมากซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 4) ด้านผลผลิตของโครงการพบว่าอยู่ในระดับมากเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

สุชีรา วิบูลย์สุข (2551, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาบทบาทของภาคีหุ้นส่วนในการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พหุกรณีศึกษา) พบว่าการบูรณาการความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตรและงานบริการวิชาชีพแก่สังคมทั้ง 3 ด้านภาคีหุ้นส่วนที่มีบทบาทสำคัญคือครูผู้สอนโดยจะมีบทบาทเป็นกำลังหลักสำคัญในการดำเนินงานทั้ง 3 ด้านคือ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนซึ่งครูเป็นผู้ที่มอบความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในหลักทฤษฎีและการประยุกต์ใช้พร้อมทั้งเป็นผู้ที่สร้างความตระหนักในการใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดแก่ผู้เรียนมากที่สุดยุทธวิธีที่ใช้ในการส่งเสริมในด้านการจัดการเรียนการสอนคือใช้หลักของการบูรณาการรวมทั้งสอดแทรกแนวคิดต่างๆที่นักเรียนสามารถ

นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตัวเองและครอบครัว 2) ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตรครูจะเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษา

กมลทิพย์ หนูพล (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินโครงการประเมินโครงการเศรษฐกิจพอเพียง(ชีววิถีที่บ้านเกียรติ) โรงเรียนบ้านเกียรติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1 ผลการประเมินพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านคือ (1) สภาวะแวดล้อมของโครงการมีความเหมาะสมในระดับมาก (2) ปัจจัยเบื้องต้นมีความเหมาะสมในระดับมาก (3) กระบวนการของโครงการมีประสิทธิภาพในระดับมาก (4) ผลผลิตของโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจำแนกเป็นรายวัตถุประสงค์เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่นักเรียนมีความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการประหยัดและการออมทรัพย์ค่าเฉลี่ย 4.25 นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นค่าเฉลี่ย 3.94 นักเรียนมีความรู้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของพืชสมุนไพรในท้องถิ่นค่าเฉลี่ย 3.93 นักเรียนมีความรู้ทักษะกระบวนการและทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพค่าเฉลี่ย 3.91 นักเรียนมีทักษะในการทำงานเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการปลูกพืชสวนครัวค่าเฉลี่ย 3.83 (5) ความพึงพอใจของครูต่อผลผลิตของโครงการอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 4.51 ความพึงพอใจของผู้ปกครองอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 4.34 ส่วนข้อเสนอแนะได้แก่ควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาในการดำเนินโครงการให้มากขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

คาโรล (Caro, 2005, abstract) ได้ศึกษาการมีคุณลักษณะที่ดีและมีคุณธรรมของผู้บริหารการศึกษาของโรงเรียนในรัฐนิวยอร์กเพื่อการบริหารความขัดแย้งได้แนวปฏิบัติ 7 แนวทางดังนี้ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำมีวิสัยทัศน์ก้าวไกลปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีนโยบายมีความชัดเจนยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์มีโครงสร้างที่ดีมีข้อมูลในการตัดสินใจบริหารจัดการอยู่บนพื้นฐานของธรรมาภิบาลภาวะความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นของทุกคนและบริหารการเงินด้วยความซื่อสัตย์โปร่งใสตรวจสอบได้

เฟอร์นันโด (Fernando, 2014, p. 1) หัวหน้าสำนักงานเลขาธิการเศรษฐกิจสมานฉันท์แห่งชาติ กระทรวงแรงงานและการจัดหางาน ประเทศบราซิล ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจสมานฉันท์ว่า การกระบวนการที่มุ่งเน้นระบบการผลิตแบบใหม่ ผ่านการริเริ่มร่วมกันของประชาชน ตามหลัก 3 ประการ คือ การผลิตร่วมกันและเป็นเจ้าของร่วมกัน การผลิตการกระจายสินค้าด้วยกลไกการค้าที่เป็นธรรม และการออกแบบนโยบายสินเชื่อภาคประชาชน ผ่านนโยบายของรัฐ โดยภาพรวมจึงเห็นว่าเศรษฐกิจสมานฉันท์นั้นไม่ต่างกับทฤษฎีใหม่ในเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเช่นกัน

กอทวอล(Gottwald, 2014, p.1)ผู้อำนวยการมูลนิธิชไวเฟิร์ต เพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประเทศเยอรมนี ได้นำเสนอการนำประเทศไปสู่ทิศทาง

ของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือการสร้างการเรียนรู้ให้ประชาชนโดยทั่วไปได้ตระหนัก และการสร้างกฎกติกาที่เอื้อต่อการก้าวไปสู่การเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

ปีเตอร์ (Peter, 2014, p. 1) ผู้อำนวยการศูนย์เพื่อการตั้งถิ่นฐานมนุษย์แห่งมหาวิทยาลัยบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดาให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่าเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทยกำลังเป็นตัวอย่งนำร่องของทางเลือกสำหรับการพัฒนา ตามแนวคิดที่ว่า หนทางหนึ่งที่จะกระตุ้นความคิดและความเชื่อที่ผิด ๆ ในเรื่องของการบริโภคที่เกินความจำเป็นให้กลับมายุ่งกับร่องกับรอยตามสมควรจะเป็น คือการสร้างให้เกิดกระบวนการคิด การร่วมตั้งคำถาม และร่วมกันค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง ต่อปัญหาและผลเสียที่เกิดขึ้นจากความละโมภเรียกการเรียนรู้ประเภทนี้ว่า การเรียนรู้ทางสังคมกล่าวคือแม่จะอยู่ในสังคมระบบเศรษฐกิจการตลาด แต่ภาครัฐก็ต้องเป็นผู้กำหนดกติกา มีการออกแบบเชิงสถาบันที่เหมาะสม มีโครงสร้างที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ภายใต้กรอบการดำเนินงาน

ทาริก (Tariq, 2014, p. 1) ผู้อำนวยการหลักสูตรความยั่งยืนแห่งอนาคต สถาบันสิ่งแวดล้อมสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ให้ทัศนะว่า สิ่งที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้คือการรับรู้เรื่องความยุติธรรม แนวคิดในลักษณะดังกล่าวเชื่อว่าปรากฏอยู่ในเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องการทำให้เกิดการตรงไปตรงมาของอำนาจของทุนนิยมในระดับโลก สิ่งที่ต้องการให้เกิดในเจตนารมณ์ของความยุติธรรมในระดับชาติ ซึ่งจะต้องมีแนวทางใหม่ภายใต้โลกาภิวัตน์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องย้ำเตือนไม่ให้ละเลยในหลักการที่ควรกระทำ

สรุปได้ว่าการศึกษานโยบายของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี จะสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานการนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา ให้สามารถนำนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานต่อไป